

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: HE 130/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikosasioiden ja eräiden riita-asioiden sovittelusta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys perhe- ja lähisuhdeväkivallan sovittelun pääsääntöisestä luopumisesta on kannatettava. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta heijastelee yhteiskunnan sukupuolittuneita valta-asemia; suurin osa tekijöistä on miehiä ja uhreista naisia. Nykyinen sovittelukäytäntö voi normalisoida sukupuolittunutta väkivaltaa sekä aliarvioida uhrin kokeman väkivallan seurauksia. Sovittelukäytännöstä luopuminen edistää Suomen saamien kansainvälisten suositusten toteutumista sekä vahvistaa naisten oikeuksien tosiasiallista toteutumista.

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikkö näkee, että sovittelun kieltäminen perhe- ja lähisuhdeväkivalta tapauksissa on kannatettavaa sukupuolittuneen väkivallan ja naiseen kohdistuvan väkivallan tosiasialliseksi kitkemiseksi.

Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on sukupuolittunutta ja toteutuu pääsääntöisesti nykyisessä tai entisessä parisuhteessa. Se sijoittuu suurelta osin yksityisen alueelle eli kodin piiriin. Kuten esityksessä todetaan, tuoreen tilastoraportin mukaan täysi-ikäisistä lähisuhdeväkivallan uhreista 75 prosenttia oli naisia ja epäilyistä 77 prosenttia miehiä. Nykyisen sovittelukäytännön on arvioitu legitimoivan väkivaltaa sukupuolittuneen vallankäytön välineenä sekä aliarvioivan uhrin kokemuksia.

Tiedetään, että väkivallan tullessa viranomaisten tietoon, on suhteen taustalla ollut yleensä jo ajallisesti pitkään erilaisia väkivallanmuotoja. Vaikka toistuvaa perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei tulisi nykyisten ohjeiden mukaan sovittaa toistamiseen on tällaisistakin käytännöistä viitteitä. Uhrin todellista suostumusta ja vapaaehtoisuutta sovitteluun ei myöskään kyetä täysin varmistamaan. Kuten hallituksen esityksessä todetaan, lähisuhdeväkivallan sovittelussa konflikti palautetaan asianosaisten selvitettäväksi, minkä myötä parisuhdeväkivaltarikos näyttäytyy sovittelun osapuolten kahdenvälisenä ristiriitana. Tällöin uhri asetetaan vastuuseen väkivallasta ja jätetään vaille suojelua. Sovittelukäytännöstä luopuminen edistää siis erityisesti naisten oikeuksia.

Suomea velvoittavat kansainväliset ihmisoikeussopimukset ja näitä valvovat toimielimet, ovat kehottaneet Suomea selkeyttämään perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa uhrin oikeussuojaa. Erityisesti Euroopan neuvoston yleissopimus naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta (nk. Istanbulin sopimus) ja sitä valvova asiantuntijaryhmä GREVIO suosittelee, että *valtion tulee mahdollistaa uhrin pääsy tuomioistuimeen, sillä naiseen kohdistuvan ja perheväkivallan uhrit eivät lähtökohtaisesti pysty osallistumaan tekijän kanssa tasaveroisesti vaihtoehtoihin riidanratkaisuprosesseihin, mikä johtuu naiseen kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan aiheuttamasta häpeästä, avuttomuudesta ja haavoittuvuudesta*. Tasa-arvoyksikkö toteaa, että Suomen tulee toimia kansainvälisten ihmisoikeussopimusten viitoittamalla tavalla.

Lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on erityisen haavoittavaa, sillä se tapahtuu intiimeissä ihmissuhteissa. Tyypillistä lähisuhdeväkivallalle on sen toistuvuus. Toistuvuus on osaltaan riski uhrin tai perheen uudelleen traumatisoitumiselle. On tärkeää tunnistaa väkivallan kauaskantoiset seuraukset kaikille tapahtuman osapuolille. Lisäksi on erittäin tärkeää, että lähisuhdeväkivallan sovittelusta luopuessa pidetään huoli erityisen haavoittuvaisessa asemassa olevien oikeustietoisuudesta ja oikeuden saatavuudesta.

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Erityisessä riskissä joutua parisuhdeväkivallan kohteeksi ovat raskaana olevat ja pienten lasten äidit. Erityisryhminä ikääntyneet, vammaiset ja toimintarajoitteiset henkilöt ovat muita suuremmassa riskissä väkivallalle. Lisäksi kunniaan liittyvä väkivalta ja sukuelinten silpominen ovat vakavia lähisuhdeväkivallan muotoja.

Tiedetään, että lähisuhdeväkivalta on piilorikollisuutta: vain murto-osa lähisuhdeväkivaltaa kokeneista on ottanut yhteyttä lääkäriin, poliisiin tai muihin palveluihin. Luottamus palveluihin ja viranomaisiin on erityisen heikkoa vähemmistöryhmissä, tätä on parannettava, jotta perhe- tai lähisuhdeväkivaltaa kohtaavat tuovat tapaukset julki ja pääsevät oikeuden piiriin. Lisäksi tasa-arvoyksikkö katsoo, että sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen kokemasta perhe- ja lähisuhdeväkivallan muodoista sekä mahdollisista erityistarpeista esimerkiksi väkivaltapalveluiden suhteen on tärkeää saada lisää tutkimustietoa.

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa todetaan, että *lasta tulee suojella kaikenlaiselta väkivallalta, vahingoittamiselta, pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, huonolta kohtelulta ja hyväksikäytöltä*, sekä korostetaan valtion roolia lasten suojelussa kaikilta väkivallan muodoilta. Kuten esityksessäkin tunnistetaan, lähisuhdeväkivalta vaikuttaa myös lapsiin, jotka joutuvat seuraamaan läheistensä välistä väkivaltaa. Tutkimusten mukaan lapsilla, jotka ovat altistuneet väkivallalle, on kohonnut riski terveys- ja muille ongelmille. Tasa-arvoyksikkö näkee tärkeänä, että lähisuhdeväkivallan sovittelun kieltämisen myötä riski siitä, että huoltaja pystyisi omaa valta-asemaansa käyttämällä painostamaan lapsen suostumaan sovitteluun tulee poistumaan.

Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvoyksikkö katsoo myös, että palvelunohjaus kaikille väkivaltatilanteen osapuolille on tärkeä osa uutta lainsäädäntöä. Väkivallan kierre tulee saada katkaistua nopeasti. Lisäksi sukupuolittuneet valtasuhteet tulee tunnistaa ja purkaa. On tärkeää, että palveluita tarjotaan ennaltaehkäisyssä, akuutissa väkivaltatilanteessa, oikeusprosessissa sekä mahdollisen oikeusprosessin jälkeisenä aikana kaikille osapuolille. Palveluiden tulee olla sukupuolisensitiivisiä; kaikille palvelun tarjoajille ja ilmiön parissa työskenteleville tulee olla koulutusta sukupuolisensitiivisistä toimintatavoista sekä moniperustaisesta syrjinnästä ja sen ilmenemismuodoista.

Julia Silverio

Asiantuntija, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja tasa-arvo-osasto, tasa-arvoyksikkö